

2023

Forprosjekt opera Utredning av Opera Vestfold og Telemark

MULIGHETEN FOR EN NY DISTRIKTSOPERA I VESTFOLD OG
TELEMARK

Forprosjekt opera

Utredning av muligheten for en distriktsopera i Vestfold og Telemark

Innhold:

1. Forord	s. 1
2. Utredning	s. 2
2.1 Bakgrunn	s. 2
2.2 Aktiviteter 2023	s. 3
2.3 Grunnlag for en større operasatsning i fylket	s. 4
<i>Organisering av opera i Norge</i>	s. 4
<i>Operamiljøer i Vestfold og Telemark</i>	s. 5
<i>Møte med kommunene</i>	s. 6
<i>Arbeidsgruppe</i>	s. 6
<i>Opera Vestfold og Telemark (OVT)</i>	s. 8
<i>Opera Nordfjord og Opera Østfold</i>	s. 9
2.4 Økonomi	s. 10
<i>30%-70% fordeling mellom fylkeskommuner/kommuner og Stat</i>	s. 10
<i>Driftsmodell</i>	s. 10
<i>Etablering av operaselskapet</i>	s. 12
<i>Drift og preproduksjon av OVT</i>	s. 12
<i>Hva skal til for å komme i betraktning til statsbudsjettet i 2025?</i>	s. 13
<i>Søknadsprosess</i>	s. 13
<i>Utfordringer</i>	s. 14
2.5 Veien videre	s. 14
3. Anbefaling	s. 15

1. Forord

I slutten av april i år, begynte jeg på oppdrag av fylkeskommunen arbeidet med å kartlegge mulighetene for en distriktsopera i fylket. En grundig og forankrende prosess før etablering av et operaselskap er med på å skape forutsigbarhet, entusiasme og sørger for at man drar i samme retning. De første månedene gikk med til å reise mye rundt fra sted til sted for å høre konserter, befare mulige spillesteder og bli kjent med eksisterende miljøer. Og aller viktigst: bli kjent med menneskene bak og hva de tenker om temaet. Dette har vært et veldig inspirerende og hyggelig arbeide, dels fordi musikk og kultur står så sterkt her, finnes i alle former og på alle nivåer; dels fordi jeg har blitt møtt med så mye åpenhet, generøsitet og kunnskap. Alle har stilt opp, alle har tatt seg tid. Det har gjort utredningsarbeidet lettere.

Inntrykket jeg sitter igjen med nå like før jul, nyttår og fylkesskilsmissen, er at det absolutt er et godt utgangspunkt for å etablere og drive en distriktsopera i Vestfold og Telemark, og at det også er på høy tid. Jeg ser frem til å følge dette spennende prosjektet videre inn i 2024.

2. Utredning

2.1 Bakgrunn

Vestfold og Telemark har et svært omfattende musikk- og kulturliv innenfor alle sjangere.

Sandefjord især har en rik operahistorie, og har hatt årlige operaoppsetninger siden 80-tallet. Dette har i stor grad latt seg gjennomføre på grunn av lokale ildsjeler, kor og orkester fra fylket, og et omfattende frivillig arbeide.

De senere årene er det Vestfold Symfoniorkester som har arrangert fullskala operaforestillinger i Hjertnes kulturhus. I begynnelsen var dette turnéproduksjoner gjennomført av Den Norske Opera & Ballett som del av riksoperamodellen. Da operaen bygget ned riksoperamodellen og sin turnevirksomhet tok Vestfold Symfoniorkester på seg ansvaret med å videreføre operatilbudet. Fra 2008 og frem til i år, har orkesteret satt opp operaforestillinger hvert andre år, sist i sommer med

Figur 1: Fra "Madama Butterfly" i Hjertnes i juni 2023. Foto: KJS

«Madame Butterfly.» Vestfold symfoniorkester har gjort dette i samarbeid med Vestfold operakor og lokale danseskoler. Forestillingene har vært produsert i regi av ulike distriktsoperaer i Norge som har leid ut operaproduksjonen med solister, kunstnerisk team og teknisk bemanning. Lokalt har man bidratt med kor og orkester på lik linje med det som var vanlig i riksoperamodellen i sin tid. Symfoniorkesteret har klart dette ved hjelp av økonomisk støtte fra Sandefjord kommune, fylkeskommunen, samt private sponsorer. Vestfold symfoniorkester er en frivillig organisasjon og har signalisert at

operaoppsettingene har ført til slitasje på ressurspersoner og medfører en stor økonomisk risiko med dagens finansiering. Det finnes ingen operaarrangører med tilsvarende omfang i Norge i dag som gjør dette på frivillig basis og uten statlig støtte.

Hjertnes kulturhus ble i sin tid bygget spesielt for akustisk musikk og egner seg godt for operaproduksjon og operaoppsetninger med sine mange saler og omfattende lokaler. Og i 2025 feirer Hjertnes sitt 50-års jubileum.

Utøvere i verdensklassen har trått sine barnsben i fylket, og i den sammenhengen må nevnes Lise Davidsens reise fra Stokke kulturskole til

verdens største operascener som kanskje den mest lysende stjernen av dem alle. Et eksempel på verdien av et lokalt kulturtilbud tidlig i livet.

Figur 2: Lise Davidsen debuterer i "Ariadne auf Naxos", Arktisk Filharmonik i 2017. Foto: Erika Hebbert

Vestfold og Telemark er i 2023 den eneste regionen i Norge som ikke mottar statlig støtte til operaproduksjon over statsbudsjettet. Fylkeskommunen har med utgangspunkt i dette gjennomført flere sonderingsmøter med kommunenes politiske og administrative ledelse i Sandefjord, Larvik, Skien, Porsgrunn og Nome, samt med operaaktørene i fylket. På bakgrunn av dette besluttet Vestfold og Telemark Fylkeskommune i 2022 å bevilge kr. 750.000 til en prosjektlederstilling for å utrede muligheten for etablering av en distriktsopera i Vestfold og Telemark. Mer spesifikt dreier det seg om fem kommuner: Nome, Porsgrunn, Skien og Larvik med hovedvekt og administrativt senter i Sandefjord.

I april 2023 ble Katharina Jakhelln Semb ansatt som prosjektleder.

Utredningsarbeidet har i all hovedsak bestått i å vurdere følgende: 1) Grunnlaget for en større operasatsing i fylket med ekstra søkelys på de fem kommunene Nome, Porsgrunn, Skien, Larvik og Sandefjord. 2) Muligheten for statlig finansiering.

2.2 Aktiviteter 2023

2022:

- Vedtak FT: Bevilget kr. 750.000 til forprosjekt opera Vestfold og Telemark 2023.

2023:

- Sonderingsmøter med aktører og kommuner
- 17/4 Ansettelse av prosjektleder
- Vår/sommer kartlegging av miljøer i fylket
- 10/6 Presentasjon av forprosjekt OVT for OperaNorge
- 21/6 Møte med ordførerne i kommunene
- 5/9 Arbeidsgruppe, 1. møte
- 7/9 HKFTI, orientering status OVT, veien videre

- 14/9-30/11 møter med kulturadministrasjonene i kommunene
- 26/9 Arbeidsgruppe, 2. møte
- 29/9 Møte med Kulturdepartementet
- 8/11 Møte ordfører Sandefjord
- 27/11 Forvarsel om søknad om statlig støtte, Kulturdepartementet
- 30/11 Kulturkonferanse, Sandefjord
- 20/12 Rapport OVT

2.3 Grunnlag for en større operasatsing i fylket

Første punkt har bestått i å gjøre seg kjent med eksisterende operamiljøer i fylket; ha nær kontakt med OperaNorge, de norske operaprodusentenes nettverk; opprette en arbeidsgruppe for drift av- og innhold i Opera Vestfold og Telemark (OVT).

Figur 3: Kart over OperaNorges medlemmer

Organisering av opera i Norge

Da Den Norske Opera & Ballett etablerte seg i Bjørvika og nedskalerte sin turnerende virksomhet, bevilget Stortinget midler til opprettelse av flere regionale operaselskaper som kunne opprettholde operatilbudet i distriktene.

Disse aktørene er i dag organisert under paraplyen *OperaNorge* som er et nettverk for de norske operaprodusentene. I dag består OperaNorge av 19 svært forskjellige og egenartete medlemmer spredt over hele landet. Den Norske Opera & Ballett, regionsoperaene, distriktsoperaene og andre operaaktører er medlemmer i foreningen, hvorav 12 er på statsbudsjettet. I Vestfold og Telemark er

Vestfold symfoniorkestre og Villa Lunde i Nome medlem av OperaNorge.

Det er fire regionsoperaer i Norge. Disse er tilknyttet landets faste orkestre (profesjonelle orkestre med statsstøtte). Den kunstneriske aktiviteten gjennomføres hovedsakelig av profesjonelle medvirkende både på og bak scenene. Regionsopera finnes i dag i Bergen, Tromsø/Bodø, Trondheim og Kristiansand.

Det er syv distriktsoperaer i Norge. I motsetning til regionsoperaene benytter distriktsoperaene en betydelig frivillig innsats og er ikke tilknyttet et profesjonelt orkester. Distriktsoperaene tilbyr gjennom sine operaproduksjoner et levende samarbeid mellom amatører og profesjonelle,

Figur 4: Regions- og distriktsoperaene i OperaNorge er svært forskjellige og tilbyr et bredt spekter av operaprosjekter over hele landet. Foto: OperaNorge

opplæring, tett samarbeid med frivilligheten og godt kunstnerisk nivå med bredt samarbeid lokalt og nasjonalt. De tilgjengeliggjør opera som kunstform over hele landet og er et viktig springbrett ut i verden for unge aktører innenfor et mangfold av rolleutøvelser innenfor en operaproduksjon. De samarbeider også tett med hverandre. Distriktsopera finnes i Nordfjord, Halden, Oscarsborg, Trøndelag, Kristiansund, Stavanger/Sandnes og Ringsaker.

Figur 5: Det yrer av liv ved Villa Lundes mange operaarrangementer i Nome, Telemark. Foto: J. Zethner

Operamiljøer i Vestfold og Telemark

I Vestfold og Telemark er det i dag aktive operamiljøer i Sandefjord med Vestfold symfoniorkester, Vestfold Operakor, Foreningen kulturelt initiativ og Musikk i Kirken. I Porsgrunn er det aktive enkeltutøvere rundt Vangens operastudio. I Nome kommune har det vokst frem et levende operamiljø med utspring i Villa Lunde og Opera i Telemark. Villa Lunde produserer egne mindre operaprojekter og er godt besøkt av lokale og tilreisende.

I Skien er Telemark symfoniorkester aktive, tidvis også innenfor operasjangeren. Larvik har en betydelig norsk operakomponist som sin æresborger i Antonio Bibalo. I regi av fylkeskommunen og komponistforeningen kan det fra i år av søkes om arbeidsstipend ved Bibalos hus i Larvik. Larvik kommune har i dag en utvekslingsavtale for klassiske sangere og dirigenter med den italienske byen Andora i samarbeid med Thor Heyerdahl instituttet. Og de siste par årene har det vært arrangert operakonsert i Borggården på Haugar i Tønsberg. I tillegg finnes det flere utøvere med tilknytning til fylket som har internasjonale karrierer som for eksempel Lise Davidsen fra Stokke og Gisle Kverndokk fra Skien. Skien er fra 2023 valgt ut som syngende kommune i en treårsperiode i samarbeid med «Krafttak for sang» for å styrke sangtilbudet i kommunen. Det profesjonelle miljøet rundt Marinemusikken i Horten er også verdt å nevne som en viktig ressurs i fylket.

Figur 6: Komponistene Antonio Bibalo og Arne Nordheim er begge æresborgere av Larvik. Foto: Jarle A. Melby

Figur 7: Sprudlende teaterliv i forbindelse med PIT i Porsgrunn. Foto: Dag Jenssen

Det er også viktig å bemerke det rike og varierte teatermiljøet som eksisterer i fylket, med Teater Ibsen i Skien, Grenland Friteater i Porsgrunn og Papirhuset i Tønsberg, for å nevne noen. I tillegg til dette kommer barneteater-grupper. Det samme gjelder dansemiljøet. Opera er scenekunst, og vil nyte godt av nære bånd til et levende og kreativt danse- og teatermiljø.

Fullskala operaproduksjoner er kjernen i virksomhetene til et operaselskap, og grunnlaget for statlig støtte. Dette stiller store krav til scene og sal. Vestfold og Telemark har to scener som kan vurderes for å huse en fullskala innendørs operaproduksjon; Hjertnes kulturhus i Sandefjord som fyller 50 år i 2025 og Ibsenhuset i Skien som feirer 50-års

jubileum i år. Det kan avledes og produseres mindre operaproduksjoner og konsertvarianter som kan spilles i de fleste kulturhus i hele fylket.

Møte med kommunene

Kulturadministrasjonene i Nome, Porsgrunn, Skien, Larvik og Sandefjord stiller seg i store trekk positive til en distriktsopera i fylket, og har vært en stor ressurs i utredningsarbeidet både faglig og strategisk. Den politiske forankringen av prosjektet er et utgangspunkt både for etablering av Opera Vestfold og Telemark og for å søke om å komme på statsbudsjettet. Politisk involvering både lokalt og sentralt er svært viktig i kontakten med Kulturdepartementet. I utredningsperioden er det foretatt tre politiske møter med ordførerne i kommunene, HKFTI og med ordfører i Sandefjord.

Samtlige kommuner verdsetter at utredningsprosessen strekker seg utover våren 2024, slik at fylkesskilsmissen er gjennomført og nye politiske utvalg og ledelse får etablert seg før politisk vedtak blir fattet.

Kommunene er opptatt av at Opera Vestfold og Telemark (OVT) skal være inkluderende og at balansen mellom amatører og profesjonelle er god. Talentutvikling er viktig, men det er også viktig å jobbe med grupper som kanskje ikke ville deltatt i en opera i utgangspunktet. Barnekoret kan være et godt eksempel på en slik dynamikk.

Sandefjord er et naturlig valg som hovedsete for en distriktsopera, men det er også veldig viktig at det synliggjøres at det er fem kommuner som utgjør OVT. Deltakelse i kor, orkester, sygrupper osv. bør strekke seg utover i kommunene og der bør også være mindre operaprojekter lokalt i tillegg til en hovedproduksjon. På sikt bør hovedproduksjonen spilles i Ibsenhuset også, evt. at det alterneres med Hjertnes.

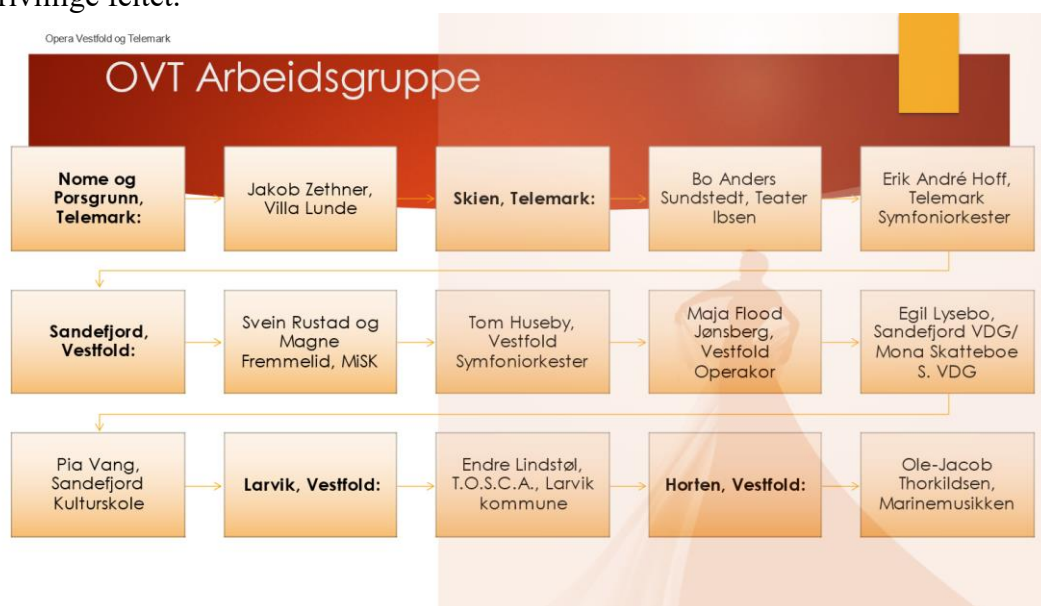
Det er viktig at kulturaktører selv uttrykker overfor politikere at en distriktsopera i fylket er ønsket av dem.

I et nasjonalt perspektiv fremstår operainteressen i fylket som høy. I henhold til Norsk publikumsutviklings undersøkelse fra 2022 ligger den på ca. 19% (NPU og Norstat,

2022). Likevel er Vestfold og Telemark, som landets tettest befolkede fylke utenfor Oslo, overraskende nok også det eneste fylke i Norge som ikke mottar støtte til operadrift over statsbudsjettet. Mye ligger til rette for å etablere Opera Vestfold og Telemark som distriktsopera. På denne måten vil det skapes større balanse mellom kompetansen, interessen og innsatsviljen som allerede finnes i fylket, og statlige tilskudd til opera.

Arbeidsgruppe

I forbindelse med utredning er det etablert en arbeidsgruppe bestående av 12 aktører fra kulturlivet i de fem kommunene for å utarbeide profil, innhold og målsetting for Opera Vestfold og Telemark (OVT). De representerer både det profesjonelle og det frivillige feltet.

Figur 8: Oversikt over arbeidsgruppe på 12 representanter fra Vestfold og Telemark, høsten 2023.

Arbeidsgruppen har bidratt med faglig kunnskap så vel som nært kjennskap til kulturlivet i fylket. Deres innsats har vært en uvurderlig del av utredningsarbeidet og forankringen av ideen om en distriktsopera i fylket. Helt konkret har arbeidet gått ut på å definere *hvem* Opera Vestfold og Telemark (OVT) skal være og hva som er unikt nettopp her; *hva* OVT skal produseres og hvordan; og *hvor* OVT skal, hva som er visjonen for fremtiden. Vi håper å kunne fortsette dette arbeidet inn i 2024. Sentrale skikkelser i miljøet utover arbeidsgruppen som blant annet Dag Nilssen i Kulturelt Initiativ i Sandefjord, har bidratt med kunnskap og gode råd i prosessen.

Hvem er OVT?

- 5 kommuner, perler på en snor
- Mange gode miljø som driver veldig godt
- Gode orkestermiljø, amatør til profesjonelt: VSO, TSO, Marinemusikken
- Utstrakt korvirksomhet
- Gode kulturskoler og MDD-linjer, Sandefjord og Skien VDG er blant Norges største.
- To store produksjonsmiljøer for opera i Sandefjord og Nome
- Veldig folkerik region

Figur 9: Mona Skatteboe Sandefjord VDG, Bo Anders Sundstedt teatersjef Teater Ibsen, Jakob Zethner Villa Lunde. Foto: KJS

Hva gjør OVT?

- Høsten 2025: Opera med barne- og voksenkor fra alle 5 kommuner, fra topp ti-listen, ikke for lang, melodios og lett gjenkjennbar: La Boheme, Carmen
- Hovedproduksjon+ satelittprod. mindre og flyttbart. Skape eierskap
- Vårt publikum: kjenner noen i produksjonen på eller bak scenen, publikumskor, operacafe, operakveld med presentasjoner av aktuelle prosjekter

Hvor skal OVT?

- Egenproduserte produksjoner som utvikler, gir arbeidsplasser og læring lokalt og regionalt.
- Årshjul: operabåt, geriljaopera, skoleforestillinger, sykkelopera, pop-up opera, publikumskor
- Nyskrevet verk til Ibsenjubleet 2028
- Utvikle kor og orkester uten å miste de frivillige og amatører på veien
- Hvor er barnekoret om 5 eller 10 år? Talentutvikling og springbrett ut i verden
- Opera som folkehelse: oppsøkende virksomhet til grupper som sliter med å komme seg på forestilling.
- Opera som uttrykk for bærekraft og miljø: gode prosjekt med dette som tema, med barn og unge som målgruppe

Opera Vestfold og Telemark (OVT): Frivillighet- Felleskap- Profesjonalitet

Opera Vestfold og Telemark skal være en distriktsopera som videreutvikler den sterke tradisjonen og de gode operakreftene som allerede eksisterer i fylket.

- Kompetansesenter: OVT ønsker å kunne bygge en operaproduksjon i samarbeid med andre distriktsoperaer i OperaNorge, som så kan sendes ut fra Sandefjord til andre spillesteder i landet. I senere år har man hentet inn forestillinger fra andre distriktsoperaer til Sandefjord. Å bygge selv gir muligheter for læring, erfaring og arbeidsplasser til barn og unge, profesjonelle og amatører i fylket ved at utviklingsarbeidet og den kunstneriske prosessen kan utspille seg lokalt. Dette vil kunne ha positive ringvirkninger i samfunnet langt fremover i tid. OVT skal være et ressurscenter for alle fem kommuner på opera og musikkteater.
- Frivilligheten: OVT skal utvikle og samarbeide med lokale miljøer innen frivilligheten i ramme av regjeringens kulturfrivillighetsstrategi, «Rom for deltakelse» av i år. Fagskoler, høgskoler, kulturskoler, lokale kor og orkester fra alle fem kommuner vil kunne bidra inn i et operaprojekt og vise versa.
- Felleskap: OVT vil kunne bidra til å utvikle flere sosiale og kunstneriske møteplasser i fylkene. Samarbeid med andre kollegaer i OperaNorge og lokale aktører i alle fem kommuner er fundamentalt for at det skal være praktisk og økonomisk gjennomførbart, men også for at en kunstnerisk visjon og et møysommelig oppbygget prosjekt skal komme flest mulig til gode. OVT skal bestrebe et nært felleskap med sitt publikum i og utenfor «operasalen» gjennom oppsøkende virksomhet i nærmiljøet på skoler, sykehjem for å nevne noen arenaer; gjennom publikums kor; og med gode presentasjoner og arrangementer tilknyttet et hvert operaprojekt. Samarbeid med DKS for å komme ut til skolene med fremtidige prosjekter, er også ønskelig.
- Profesjonalitet: OVT skal dra nytte av profesjonelle utøvere og aktører i fylket og forholde seg ryddig i skjæringspunktet mellom profesjonell og amatør, en kombinasjon som kan skape mye positiv drivkraft, engasjement og lokal forankring.
- Talentutvikling: Som et produserende kompetansesenter for musikkteater, kan OVT bli en rugekasse for unge talenter og være et springbrett ut i verden for dem.

Opera Nordfjord og Opera Østfold

For å runde av denne delen av rapporten, følger to eksempler: Opera Nordfjord og Opera Østfold er med sin særegenhet gode eksempler på mangfoldet som eksisterer blant distriktsoperaene i OperaNorge.

Opera Nordfjord feirer 25 år i år, og har blitt et

Figur 11: Fra "Soga om Sol" komponert av Gisle Kverndokk fra Skien i forbindelse med Opera Nordfjords 25-års jubileum: Foto: Fjordabladet

bankende hjerte for

Figur 10: Operahuset i Nordfjord. Foto: Oddmund Haugen

kommunen og omliggende distrikt med svært bred involvering på mange plan. For noen år tilbake fikk de eget operahus. De har et særlig tett samarbeid med skolene, noe som har bidratt til gjensidig vekst. Solister, kor og orkester på godt nivå er tydelige eksempler på dette, men også i alle de andre rollene som en operaproduksjon rommer, eksempelvis syng av kostymer, snekring av scenografi, teknisk o. l. De står godt plantet i frivilligheten, noe som også har bidratt sterkt til at dette har blitt en suksess. Opera Nordfjord samarbeider godt med andre aktører i OperaNorge, og er samtidig særlig stolt over i hvilken grad de produserer frem egne operaprojekter og produksjoner. Dette mener de har vært uvurderlig for nettopp den brede involveringen og utviklingen lokalt. Ved å produsere selv, fremmes det læring og kompetanse, og penger og ressurser legges igjen lokalt. Igjen er det to ildsjeler som står bak, ekteparet Kari og Michael Pavelich som operasjef og dirigent. For 2024 mottar Opera Nordfjord: ca.kr. 1,8 mill. fra fylkeskommunen og kr. 600.000 fra kommunen og ca. kr. 5,7 mill. i statlig støtte. Innbyggertall i Stad kommune er 9.457, innbyggertallet i Nordfjord distrikt er 32.838. (ref. av operasjef i Nordfjord, Kari Pavelich).

Opera Østfold ble etablert i 2003 og fikk første gang støtte over statsbudsjettet i 2009.

Opera Østfold produserer i all hovedsak utendørsopera på spektakulære Fredrikstens festning med 2.800 seter i Halden annethvert år, men har også mindre arrangementer ellers i året. Scenen må bygges opp hvert år, noe som påvirker kostnadsnivået oppover. Per 2023 har ikke Opera Østfold fått realisert statlig støtte på 70%. Fordelingen har ligget på 46% i statlig støtte og 54% i regional støtte. Dette kan ha å gjøre med at de søker om vesentlig høyere summer enn f.eks. Opera Nordfjord. For 2024

Figur 13: Fredrikstens festning ruver over Halden. Foto: Forsvarsbygg

Figur 12: Figur 12: Fra "Den flyvende Hollender" i 2022. Foto: KJS

mottar Opera Østfold: ca. kr. 4,1 mill. fra Østfold fylkeskommune, ca. kr. 4,1 mill. fra Halden kommune og ca. kr. 7,1 mill. i statlig støtte, i tillegg til 1 mill. (15%) i statlig støtte spesifikt til arbeid med barn og unge (ref. av operasjef Pål Scott Hagen i Opera Østfold). Halden kommune har 30.132 innbyggere, Østfold fylke har 297.520 innbyggere.

2.4 Økonomi

30%-70% fordeling mellom fylkeskommuner/kommuner og Stat

Regions- og distriktsoperaene i OperaNorge mottar årlig støtte etter en modell hvor regionale/lokale midler utgjør 30% og staten bidrar med opptil 70%. Statlig støtte til regions- og distriktsoperaene i Norge varierte i 2021 fra 1,8 til 22,6 millioner kroner.

Eksempelvis mottar scenekunstinstitusjonene Teater Ibsen og NORA som begge er lokalisert i Skien kommune, statsstøtte etter samme fordelingsnøkkel som operaselskapene. Vestfold symfoniorkester mottar i dag ikke statlig støtte.

OperaNorge stiller seg positive til en ny distriktsopera i Vestfold og Telemark, og har vært hjelpelige med råd både vedrørende drift, økonomi og søknad om statlige midler. De anbefaler å jobbe frem et finansielt grunnlag i fylkeskommuner og kommuner på kr. 1,5 mill. Deretter å søke om maks. kr. 3,5 mill. i statlig støtte til å begynne med. Dette for å styrke sjansen for statlig tildeling og å få realisert 30%-70% fordeling mellom fylkeskommuner/kommuner og Stat.

Det arbeides derfor for et driftstilskudd fra fylkeskommune og kommuner på kr. 1,5 mill. pr. år og å søke om å komme i betraktning for støtte på kr. 3,5 mill. (30%-70%) over statsbudsjettet for 2025.

Kontakt og arbeid opp mot mulige sponsorer, søknad om støtte fra stiftelser og stipendier som Sparebankstiftelsen og Kulturrådet kan være med på å styrke det økonomiske grunnlaget. Etableringen av regionale kulturfond er viktig for å styrke offentlige støtteordninger til prosjekter som spesifikt vektlegger samarbeidet mellom profesjonelle og frivillige lokalt.

Driftsmodell

De 19 medlemmene i OperaNorge har ulike organisasjonsformer. Antall ansatte varierer fra 2 ansatte i distriktsoperaene til om lag 600 ansatte i Den Norske Opera & Ballett i Oslo. Til oppsetninger vil det enkelte selskap engasjere samarbeidspartnere, kunstnere, leverandører, teknisk- og kunstnerisk stab, frivillige lag og foreninger, og barn og unge. Eksempelvis er Opera Rogaland organisert som interkommunalt selskap (IKS) mellom Sandnes kommune og Stavanger kommune. Opera Nordfjord er organisert som stiftelse. Opera Trøndelag er organisert som Samvirkeforetak (SA). Opera Østfold og Arktisk Filharmoni er begge organisert som aksjeselskap (AS).

Eierandel i Arktisk Filharmoni AS er fordelt 50%-50% mellom Tromsø kommune og Bodø kommune. De mottar følgende prosentandel i tilskudd: 10% fra Bodø kommune, 10% fra Tromsø kommune, 10 % fra Nordland fylkeskommune og Troms og Finnmark fylkeskommune, og 70% fra Staten med utgangspunkt i den nordnorske kulturavtalen.

Et AS er et selskap med bestemt kapital fordelt på en eller flere andeler (aksjer). Selskapsformen benyttes av mange av teatrene i Norge, i Vestfold og Telemark er Teater Ibsen AS. Deltakerne (aksjonærene) har ikke personlig ansvar for selskapets forpliktelser eller gjeld. Aksjeselskapet er regulert i [aksjeloven](#). Generalforsamlingen er et AS sitt øverste beslutningsorgan, hvor aksjonærene har stemmerett. Generalforsamlingen oppretter styret og vedtekter. Aksjeselskapet forvaltes av styre og daglig leder.

Etter å ha lært mer om de enkelte operaselskapers organisasjonsform og erfaringer med disse, så kan det virke som Opera Vestfold og Telemark bør organiseres som et ikke kommersielt AS (OVT AS). Aksjeselskap virker som en gunstig organisasjonsform med et to-fylkelig selskap (til sammenlikning med Arktisk Filharmoni AS i Bodø og Tromsø). Det skal i så fall ikke tas ut utbytte og evt. overskudd skal brukes til opera-rettet aktivitet i de fem kommunene.

Under er et forslag til fordelingsnøkkel for fylkeskommuner og kommuner når det gjelder eierandel og årlig tilskudd til operaselskapet:

Aksjeeier	Eierandel	Årlig tilskudd
Vestfold fylkeskommune	25%	375 000 kr.
Telemark fylkeskommune	25%	375 000 kr.
Sandefjord	15%	225 000 kr.
Larvik	10%	150 000 kr.
Porsgrunn	10%	150 000 kr.
Skien	10%	150 000 kr.
Nome	5%	75 000 kr.

Fig. 10: Forslag til fordelingsnøkkel for eierandel og årlig tilskudd fra fylkeskommuner og kommuner på totalt kr. 1,5 mill.

Etablering av operaselskapet

Ved positivt politisk vedtak kan Opera Vestfold og Telemark AS foreslås opprettes med en aksjekapital på kr. 100.000. Akksekapitalen kan fordeles etter fordelingsnøkkel i modellen.

- Styre
- Operasjef 50%: Det er fordel ved å være to i noe så omfattende som opera, ved sykdom etc. En 100% stilling er også mulig, evt. kan produsent leies inn på prosjektbasis
- Produsent 50%: Produsent kan evt. leies inn på prosjektbasis.
- Kunstnerisk råd: Det kan etableres et rådgivende organ til kunstnerisk ledelse bestående av lokale og nasjonale aktører med aktuell kompetanse.

Drift og preproduksjon av OVT

Drift og preproduksjon 2024:

I forbindelse med Hjertnes 50-års jubileum i 2025, ville det være spesielt aktuelt med en operaproduksjon i regi av Opera Vestfold og Telemark AS som første prosjekt.

Om man velger å utvikle en egen produksjon med mulighet for samarbeid med andre operaselskaper nasjonalt eller å hente inn en produksjon utenfor, slik Vestfold Symfoniorkester har gjort med *Madama Butterfly* i 2023, så vil det i alle tilfeller kreve planlegging og administrasjon allerede i 2024. Mellom påske og nyttår 2024 skal det forhandles frem avtaler og kontrakter i ramme av at den fulle finansieringen ikke vil være klar før sent på året i 2024. Mye kostnader kan nok skyves over til 2025, men ikke alle. Kostnadsnivået vil avhenge av om man leier en produksjon, bygger opp selv, og/eller deler med et annet operaselskap.

Det som må dekkes i 2024 er:

- Lønn operasjef 50% + administrative kostnader: kr. 750.000
- Et preproduksjonsbudsjett til å dekke 1/3 av honorar til kunstnerisk team (regissør, scenograf etc.) som begynner arbeidet i 2024 og administrasjon på ca. kr. 300.000. Hvis man henter inn en produksjon utenfra, kan man unngå dette beløpet i 2024.

Operaproduksjon 2025:

Budsjett operaprod. 5 mill.

- Lønn operasjef+ administrative kostnader: kr. 1000.000 (produsent kalkulert som del av produksjonsbudsjettet?)
- Fullscenisk operaproduksjon i Sandefjord i 2025: Et første prosjekt bør være en opera med kor for barn og voksne fra topp ti listen med gode muligheter for samarbeid mellom frivillige og profesjonelle aktører, og andre operaaktører i Norge (La Boheme, Tryllefløyten, Carmen er foreløpig foreslått).
- «Satelittproduksjon»: Utvikle en nedskalert versjon av hovedproduksjonen for å turnere i Nome, Porsgrunn, Skien og Larvik i samarbeid med lokale aktører.

Hva skal til for å komme i betraktning til statsbudsjettet i 2025?

I slutten av september hadde prosjektleder og saksbehandler fra fylkeskommunen møte med Kulturdepartementet (KUD) ved Bernt Martin Schjerven og Elisabeth Fjørtoft. De var godt orientert på feltet og hadde klare svar på hva som skal til for å søke om- og å motta statlig støtte.

Søknadsfrist: 1. desember er departementets frist for overordnet innspill til deres interne budsjettprosess, og en frist for etablerte tilskuddsmottakere for innlevering av rapport og synliggjøring av neste års budsjett. Departementet trenger ikke en detaljert søknad fra Opera Vestfold og Telemark (OVT) på dette tidspunktet, men gjerne konkret henvendelse om prosjektets fremdrift og at konkret søknad vil bli sendt eks. 1. kvartal 2024. Noe som vil gi mulighet til å forankre saken i nye politiske utvalg.

Hvem kan søke? Operaselskapet må selv søke om statlig støtte. OVT må altså være etablert før søknad sendes inn til KUD.

Søknadsprosess

Politisk forankring lokalt og regional er fundamentalt for å få støtte, KUD oppfordrer sterkt til politisk kontakt mellom kommune, fylke og stat.

Finansieringskilder: Det bør vises til andre finansieringskilder for å tydeliggjøre vilje og gjennomføringsevne lokalt (sponsorer, stiftelser); og nasjonalt (sponsorer, stipendier, kulturrådet).

Operaselskapet søker selv om støtte til en konkret operaproduksjon i og til drift i 2025, og forteller om videre planer etter 2025. Det gis ikke støtte til etablering av selskapet.

Søknadsskjema behøves ikke som nytt operaselskap.

Lokalforankring: KUD mener at det er en styrke at det eksisterende samarbeid tar utgangspunkt i andre etablerte institusjoner i fylket (Teater Ibsen, Marinemusikken Vestfold- og Telemark Symfoniorkester, Villa Lunde osv.). Det er derfor viktig å

understreke Arbeidsgruppens virke og at miljøet selv ønsker seg en distriktsopera. Hvor den lokale forankringen har manglet, har der også blitt tildelt færre eller ingen statlige kroner.

Samarbeid i OperaNorge: Det er viktig at OVT kan vise til nært samarbeid og dialog med andre aktører i OperaNorge om operaproduksjoner, og at en produksjon blir brukt flere steder.

Eksisterende aktivitet og produksjon vil styrke sjansene for å motta statlig støtte. Derfor er det svært viktig å synliggjøre operaaktiviteten i fylket til nå og sørge for videre kontinuitet. Det er altså ingen garanti for å få støtte første gang, heller ikke full pott. Departementet har budsjettutfordringer og det er mange om beinet.

Fremtiden: KUD vektlegger langsiktighet og visjoner for OVT 10 år frem i tid. Økt produksjonshyppighet, muligheten for produksjoner hvert år i både Sandefjord og Skien, øke profesjonelt nivå i orkestre og ensembler uten å miste frivillighet og amatørerne på veien, fokus på bærekraft og folkehelse, en samfunnsmessig verdi av operasatsing er verdifulle elementer å arbeide mot i et langsiktig perspektiv.

Utfordringer

Det er en forutsetning at det er et etablert operaselskap som søker om støtte. Kr. 100.000 i etableringskostnader for et AS må realiseres før det søkes i 2024. Det må også foreligge et økonomisk grunnlag for drift og lønn i resten av 2024 på ca. kr. 750.000.

Det er ingen garanti for statlig støtte når man er ny. Lokal vilje, engasjement og finansiering er essensielt, og politisk forankring fundamentalt for å realisere støtte. Ved behov må ambisjonene tilpasses den økonomiske situasjonen. Likevel må det søkes om en scenisk operaproduksjon (å søke om å holde en konsert i 2025 vil nok ikke være nok for å realisere støtte). Det er derfor viktig å vise til kontinuitet i operaaktivitet slik man har sett i Villa Lunde i Nome og Vestfold Symfoniorkester i Sandefjord til nå, for å realisere statlig støtte. Hvis det viser seg for tidlig å utvikle en egen produksjon i 2025, må man arbeide for å hente inn en eksisterende produksjon utenfra, slik det har blitt gjort til nå. Det er imidlertid viktig å kunne vise til ambisjoner om vekst og utvikling av opera i fylkene med bred involvering lokalt. For at Opera Vestfold og Telemark skal kunne bli en sosial, kunstnerisk og utdannende møteplass, bør ikke alle ressurser (f.eks. teknikere, produksjonsteam) hentes utenfra i all overskuelig fremtid, når disse ressursene finnes i rikt mon lokalt. Som i eksempelet med Opera Nordfjord, så skaper det å produsere selv arbeidsplasser og et helt annet nivå av læring, muligheter og utvikling lokalt.

KUD er oppmerksom på at Vestfold og Telemark er en hvit flekk på kartet uten statlig støtte til opera, noe som kan styrke søknad.

3.5 Veien videre

Som det allerede stadfestet i rapporten, så ligger forholdene absolutt til rette for å etablere Opera Vestfold og Telemark (OVT) som ny distriktsopera i regionen, og deretter søke om statlig støtte for 2025. For å komme dit, trengs følgende:

- Positivt politisk vedtak i fylkeskommunen og kommuner
- Møte med KUD med både politisk og administrativ representasjon

- Etablere Opera Vestfold og Telemark som AS
- Søke om å få komme på statsbudsjettet for regions- og distriktsoperaene fra 2025
- Jobbe frem et økonomisk grunnlag for videre fremdrift i 2024

Tidslinje 2024

Jan. Rapport OVT mediesak

15/1 Skrivefrist politisk sak 15. januar

Feb. Prosjektleder orientere alle fagutvalgene i kommunene.

6/2 Prosjektleder orientere fagutvalgene i fylkeskommunene

Feb. Politiske vedtak februar tretrinns (fylkesting 27/2)

Feb.-mars møte med KUD, administrativt og politisk

Mars Uke 12 før påske Sandefjord kommune+ øvrige kommuner

Mars Etablering av OVT AS

Mars Søknad om statlige midler, KUD

31/3 Prosjektleder avslutter sitt oppdrag innen denne datoen

April 2024- juni 2025 Preproduksjon av opera som skal settes opp i oktober 2025

3. Anbefaling

Med bakgrunn i Fylkestingets vedtak i november 2022, har fylkeskommunen ansatt en prosjektleder for å utrede grunnlaget for en større operasatsing i regionen, samt mulighetene for en statlig finansiering av denne. Prosjektleder har benyttet våren og sommeren på å kartlegge operamiljøene i fylket og presentere prosjektet.

Under utredningen har det vært tett dialog med OperaNorge, som helt konkret kommer med råd om å jobbe frem et finansielt grunnlag i fylkeskommunen og kommunene på kr. 1,5 mill. og å søke kulturdepartementet om kr. 3,5 mill. i første omgang. På denne måten mener OperaNorge at det er størst sjanse for å realisere 30%-70% fordelingen mellom fylkeskommune/kommune og stat.

I møte med Nome, Porsgrunn, Skien, Larvik og Sandefjord kommune har det kommet frem positive innspill for en videre strategi for hvordan Opera Vestfold og Telemark (OVT) kan ivareta alle fem kommuners interesser. Tilstedeværelse i- og representasjon av alle fem kommuner samtidig som man har et hovedsete i Sandefjord, er svært viktig for å være en inkluderende arena for beboerne i fylket.

Kommunene forventer at fylkeskommunene har en tydelig rolle i prosjektet.

En arbeidsgruppe er etablert med aktører fra hele fylket. Arbeidsgruppen har gitt verdifulle innspill i forhold til innhold og drift av en ny distriktsopera i Vestfold og Telemark, blant annet at det første operaprojektet man søker midler til bør være

noe folkekjørt med bred involvering på kryss av kommunale grensen som La Boheme av Puccini eller Carmen av Bizet. Medvirkning og representasjon av aktuelle miljøer i fylkene på og bak scenen, er fundamentalt for den lokale forankringen, noe Kulturdepartementet også understreket viktigheten av. Voksen- og barnekor er et eksempel på hvordan involvere lokalt og skape engasjement for prosjektet.

For å søke om statlige midler må det være etablert et operaselskap som søker. Derfor jobbes det mot et positivt politisk vedtak om etablering av Opera Vestfold og Telemark AS over nyttår i 2024 med etableringskostnad på ca. kr. 100.000 og støtte på kr. 1,5 mill. fra fylkeskommune/ kommuner, for så å kunne søke om kr. 3,5 mill. i statlig støtte. Kulturdepartementet (KUD) vektlegger politisk kontakt på alle nivåer, lokal forankring og samarbeid med andre operaaktører som viktige elementer for å få tilslag på søknad om statlige midler. De forutsetter også at der søkes midler for en konkret operaproduksjon i tillegg til drift, men gir ikke støtte til etablering. KUD har mottatt et forvarsel om søknad av fylkeskommune i slutten av november, slik de etterspurte. Parallelt er det viktig å jobbe opp mot sponsorer, og andre støtteordninger som Sparebankstiftelsen, regionale kulturfond, og et lokalt forankringsarbeid. Det å kunne vise til eksisterende operaktivitet i fylkene er svært viktig med tanke på muligheten for statlig støtte, uavhengig av politiske vedtak om økonomi. Det vil være svært viktig for Vestfold og Telemark å kunne vise til operaaktivitet slik man har sett i Villa Lunde i Nome og Vestfold Symfoniorkester i Sandefjord for en søknad om statlig støtte. Det er også viktig å vise til ambisjoner om utvikling av lokal deltakelse, noe som vil øke ved å produsere en egen operaproduksjon, gjerne i samarbeid med andre nasjonale aktører. Om operaaktiviteten skulle minske i sterk grad eller opphøre, så ville dette være utfordrende for en slik søknad. Støtteordninger som nevnt ovenfor vil kunne være med på å sikre en kontinuitet i operaktivitet.

Prosjektleder avslutter sitt arbeid innen påske 2024. Det må tas høyde for lønn og administrative kostnader til ledelse og drift av operaselskapet resten av 2024 på kr. 750.000. Hvis det skal produseres en ny opera, kommer midler til preproduksjon på ca. kr. 300.000 i tillegg. For 2025 vil lønn til daglig leder komme i tillegg til produksjonskostnader for å kunne gjennomføre et nytt operaprojekt i ramme av Hjertnes Kulturhus 50-års jubileum, oktober 2025.

Alle forhold ligger til rette for å få en ny distriktsopera i fylket. Fylket er det eneste i Norge som ikke mottar støtte over statsbudsjettet til opera. Med tanke på høy operainterese, et svært rikt kulturliv og befolkningstettheten, fortjener Vestfold og Telemarks innbyggere å få sin egen distriktsopera.

Foto forside:

Bibalo, larvik, foto: Jarle A. Melby

Victoria, operabåt, foto: J. Zethner

Porsgrunn fyrverkeri, foto: Ukjent

Madama Butterfly, Hjertnes, foto: KJS

Villa Lunde, Nome, foto: J. Zethner